

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

O. B. Wroblewski:

Minder fra min
Skoletid.

OTTO B, WROBLEWSKI:
MINDER FRA MIN SKOLETID.

Særtryk af „Vor Ungdom“ Aarg. 1897.

Minder fra min Skoletid 1834—43.

Livet for 60 Aar siden i den lærde Skole, og kun om en saadan kan jeg tale af Erfaring, var vistnok paa saa godt som alle Omraader saa himmelvidt forskelligt fra Nutidens lærde Skolers, at jeg har tænkt mig Muligheden af, at en Skildring i korte Træk af min Skolegang i Christianshavns »Borgerdyd«, som den kaldtes i daglig Tale, kunde have nogen Interesse som et lille Stykke Fortidshistorie. Og jeg antager dette saa meget mere, som Christianshavns Borgerdydskole vistnok med god Ret regnedes som en københavnsk Mønsterskole, som den ypperste lærde Skole her, der, ligesom det von Westenske Institut, desuden havde det Fortrin fremfor de andre store indenbys Skoler, at den tillige havde Klasser for Ikke-Studerende, de saakaldte »Handelsklasser«, medens »Metropolitanskolen« og den københavnske »Borgerdyd« ene vare Forskoler for Universitetet, og »Efterslægten« den Gang alene var Realskole.

Maalet for Skolen var naturligvis den Gang det samme som nu, men Vejen var en anden, Midlerne ligesaa; i Trediverne sporedes endnu Efterdønninger af Aanden fra Rationalismens, »Fornuftens« Tidsalder; alene Navne som »Selskabet for Borgerdyd«, der var begge Borgerdydskolers Ophav, og »Efterslægtselskabet« peger derhen; det var Alvor og stræng Pligtopfyldelse først og sidst. Der er en kostelig Tegning af Fritz Jürgensen, hvor en fortørnet Fader tiltaler sin ulykkelige Søn saalunde: »Hvor

tør Du vove at skrive med blaat Blæk? Din ugudelige Krabat! Troer Du, dine Forældre koste saa meget paa Dig, for at Du evigt skal volde dem Kummer og blive et Udskud af det menneskelige Samfund?« En om end noget outreret, saa dog ret træffende Illustration til Dattidens Aand og Tone i Børneopdragelsen. — Intet Spor af Hensyn toges til Barnets særlige Evner og Individualitet, og kunde Drengen ikke studere — ja, saa var han virkelig i de lærde Skoler at betragte som et Udskud af Samfundet. Du skal — var Løsenet, og hvad der skulde naaes, det kunde naaes, det var en Selvfølge; denne Regel gjaldt forresten i det hele og store i mange Forhold ogsaa for Livet udenfor Skolen. — Men naar man saa tager i Betragtning, at den chrhvnske Borgerdydskole ganske særlig var Fremskridtets Skole i Kjøbenhavn, at Filologen, Dr. N. B. Krarup (en af Tylvtens og intims Ven af J. N. Madvig) var Lederen af den, og at man blandt dens Lærere kunde nævne Poul Martin Møller, C. V. Rimestad, Historikeren H. G. Bohr (senere von Westens Skoles Bestyrer), og jeg tager ikke i Betænkning i denne Forbindelse at medtage Digteren Nikolaj Krossing, og at Aand og Tone i den endda kunde være en saadan lige til Frederik VI.s Død, som de efterfølgende Blade ville berette, saa tror jeg nok, man vil give mig Medhold i Bemærkningen om den store Forskjel mellem Fortids og Nutids Skoleliv, uden at jeg dog derved vil driste mig til at udtale et eneste nedsættende Ord om den udmærkede Skole, som »Borgerdyden« i hin Tid var. Den var et Barn og endda et fremmeligt Barn af sin Tid. At ogsaa den spartanske Tarvelighed, som den haarde Nød i de slette Tider paatvang Befolkningen, og ikke mindst netop de Klasser af denne, hvoraf Skolens Elever rekrutteredes, Embeds- og Kjøbmandsstanden, var en medvirkende Faktor, er en Selvfølge.

Som Overskriften siger, er det ikke Skolens Historie, der her skal leveres; hvem der maatte ønske at gjøre sig nærmere bekendt med denne, kan jeg henvise til afd. Johannes Helms' Skrift: »Borgerdydskolen paa Kristianshavns Barndom og Ungdom« 1787—1837 (Kbhvn. 1889) og afd. Holger Lunds tvende Skrifter: »Selskabet for Borgerdyd, et Bidrag til dansk Kulturhistorie« (Kbhvn. 1885) og »Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1787—1887. Et Mindeskrift i Anledning af Skolens Hundreedaarsfest«

(Kbhvn. 1887), der give fuldt udtømmende Beskrivelser af Skolens Liv og Trivsel.

Her skal kun bemærkes, at Jyden, Dr. phil. Niels Bygom Krarup, født 29. Aug. 1792, † 10. Decbr. 1842, allerede i 1816 blev Lærer ved Skolen, og overtog samme som »Inspektør« i 1828, forøvrigt ikke uden mange og lange Bryderier med en saakaldet »Direktion«¹⁾. Lige til det sidste helligede han Skolegjerningen al sin Interesse, Dygtighed og Energi; og det sidste pædagogiske Arbejde, der udgik fra hans Haand, var en Artikel i et Program om »Elysier eller Asyler for formuende Folks Børn«. — Ved Krarups Død overtog Dr. phil. Martin Johannes Hammerich (født 4. Decbr. 1811, † 20. Septbr. 1881) Borgerdydskolen, ved hvilken han havde været Lærer siden 1841. Det var under disse to Bestyrere, at min Skolegang falder, for den Sidstes Vedkommende dog kun i $\frac{1}{4}$ Aar.

I.

I 1834 blev jeg, efter at have fyldt 7 Aar, indmeldt i »Borgerdydskolen«, hvor mine tre ældre Brødre vare Disciple. Det var en lang Vej, vil man sige, og ikke med Urette, vel nok rigelig en kvart Mil, der endda i Begyndelsen skulde tilbagelægges 4 Gange daglig, fra Hjemmet paa Blaagaard (Nørrebro) til Schimmelmans Sukkerhus, hvor nu »de forenede Dampmøller« og den kgl. grønlandske Handel har Lokaler og Kontorer i Torvegade N. 4, tæt ved Knippelsbro, paa Christianshavn. Bygningen stod som et Minde om den svundne Storhandelstid i Kjøbenhavn, ganske uforandret i det ydre, som den forresten staar den Dag idag²⁾ med sine solide røde Mure vendende sin med en Frontespice prydede Façade mod Kalvebodstrand og den ligeoverfor liggende Slotsholmsgade, der flankeres af Nybørs og Børsbygningen paa den ene Side og Sukkerfabrikkens Pakhus og Ministerialbygningen paa den anden. — Her forblev Skolen til 1836, da den henflyttedes til den forhenværende, til

1) Se fornævnte Skrift af Johannes Helms.

2) En Afbildning af den og af et Par andre af de Ejendomme paa Christianshavn, hvor Borgerdyden har havt Lokale, findes i Prof. Johs. Helms ovennævnte Festskrift Side 16, 48 og 80.

Frederiks tyske Kirke hørende Præstebolig i lille Kongensgade (nuværende Wildersgade), som Dr. Krarup havde købt for 7000 Rdl. og nu delvis lod ombygge¹⁾; nogle Klasser rykkede strax ind i den, medens han maatte leje Lokale til Resten i Ejendommen paa Hjørnet af Torvegade og lille Kongensgade hos en vis Israel, hvorfor vi, der henvistes til dette interimistiske Lokale, der dog kun benyttedes et halvt Aars Tid, kaldtes »Israels Børn«; og da min Skoletid falder imellem Aarene 1834 og 43, har jeg havt min Gang i alle 3 Lokaler.

Skoletiden spændte over det meste af Dagen: om Sommeren fra Kl. 8 til 12 og fra 2 til 4, om Vinteren fra Kl. 9 til 1 og fra 3 til 5; og da de 2 Middagstimer grumme let gik med til Vandring fra og til Skole, Middagsmaaltid, en lille aandelig og legemlig Hvile, stundom ogsaa til en let Overhaling af Eftermiddagslektierne, saa vil man let forstaa, at ogsaa Resten af Dagen saa godt som helt maatte offres Lektuelæsning og Besvarelse af skriftlige Opgaver. — At der paa den Maade ikke blev synderlig Tid tilovers til Friluftsliv, Adspredelser, Leg og Selskabelighed er en Selvfølge, og stor var derfor Glæden, ikke mindst for Mødrene i Hjemmet af Hensyn til Middagsmaaltidet, da Dr. Krarup, vistnok i 1836, indførte samlet Skoletid fra 8—2 om Sommeren og fra 9—3 om Vinteren. For min lidt ældre Broder og mig var det en ren Umulighed at faa Vejen frem og tilbage besørget og Middagsmaaltidet slugt; dertil vare vi for smaa; det blev derfor med Krarups Tilladelse ordnet saaledes, at vi to fik en Skaal varm Mælk og et Par Tvebakker hver hos Skolens Portner og derhos Tilladelse til at blive paa Skolen i de 2 Mellemtimer, der saa anvendtes til at læse fremad, saa vi først fik vort rigtige Middagsmaaltid ved Hjemkomsten Kl. 5—6; men alt dette bortfaldt selvfølgelig ved den samlede Skoletids Indførelse. Det første Lokale, jeg betraadte derude hin Dag i August Maaned 1834, da det ny Skoleaar begyndte, og jeg stillede med Tornyster paa, hvis væsentlige Indhold vistnok var en Madkasse, og dertil Tavle under Armen, var en stor Sal

¹⁾ Om denne Handel og Alt, hvad der var gaaet forud af Bryderier for Dr. Krarup i hans Stilling som Skolens Leder, indtil han kunde henflytte Skolen til sin egen Ejendom — se samme Festskrift af Helms.

ud til Kalvebodstrand, hvori saavel Forberedelsesklassen som 3die Handelsklasse havde Plads, adskilte som de vare ved et tykt Tæppe, der delte Rummet i 2 omtrent lige store Dele, saa at hver Klasse, uforstyrret af Naboen, kunde passe sin Dont. Af mine allerførste Lærere mindes jeg kun to, men ret mange flere havde jeg vel heller ikke; den ene var Cand. theol. Conrad Rothe, hvis vel kjendte Skikkelse vi den Dag idag kunne glædes ved at se færdes mellem os paa Kjøbenhavns Gader som forhenværende Stiftsprovst for Sjællands Stift, den Gang nybagt theologisk Kandidat, den anden den forlængst afdøde gamle Digter, Cantor Nicolaj Krossing (Lærer i Borgerdyden fra 1828 til sin Død i 1872), hvis Yndest jeg strax vandt for de mange Digtes Skyld, som jeg havde lært udenad i Hjemmet; hans Velvillie bevarede jeg længe ud over Skoletiden. Hans blide, elskværdige Karakter, strænge Retfærdighedsfølelse og varme Kjærlighed til sit Fag, Modersmaalet, hvori han var saa vel skikket til at vejlede os, gjorde ham til en af Skolens mest afholdte Lærere¹⁾. Og saa endelig Cleophas Svenningesen, denne mærkelige Original og udmærkede Mathematiker, der vel ikke strax blev min Lærer, men dog som Inspektør havde med os Alle at gjøre og ikke mindst tog Vare paa de smaa, der nok af og til kunde trænge til Forsvar mod de stores Overgreb. Han nød hele Skolens ubetingede Agtelse, Respekt og for Manges Vedkommende Kjærlighed. Afd. Kammerherre, Overformynder Th. Linde har i Johs. Helms' ovenmeldte Jubilæumsskrift givet en højst sympathetisk Skildring af Sv., hvortil jeg trøstigt kan henvise enhver, der maatte ønske at lære denne mærkelige Personlighed nærmere at kjende; hvad jeg her maatte komme til at fortælle om ham, er derfor udelukkende Selvoplevelser, og naar jeg har nævnt ham strax ved min Indtræden i Skolen, da er det, fordi han ligefra første Færd viste mig 7 Aars

¹⁾ Cand. phil. Nicolaj Ulrik K., Cantor ved Citadelskirken (f. 1798, † 1872). Vandt i 1821 og 23 Accessit for Besv. af Universitetets Prisopgaver, har udgivet en Række smukke Digte og en »Poetisk Læsebog«, der i sin Tid var en stærkt brugt Skolebog i 2 Dele, af hvilke 1. Del er oplagt 6 Gange og 2. Del 4 Gange. Hans Livsvirksomhed var Undervisning i Modersmaalet i Borgerdydskolen, hvor han virkede i 44 Aar, i høj Grad agtet og afholdt af Lærere og Elever.

Dreng en rørende Omhu, der gik over til Velvillie og Venlighed, da jeg blev større, og som han bevarede for mig udover Skolelivet, naar vi af og til kunde mødes paa Gader og Stræder. Han var i Besiddelse af den Egenskab, der ofte er et Særkjende for store — legemlig store — Mennesker og for den Sags Skyld ogsaa for store Dyr — Godmodighed nemlig lige over for de Svage og de Smaa. Saa stræng, ja saa haard han kunde være lige over for Usandhed, Uredelighed og anden Uskikkelighed blandt Skolens Dreng, de store som de smaa, saa ubarmhertigt han kunde gennemprygge den stakkels Synder, der af Dr. Krarup var idømt korporlig Revselse af Sv., hvilket overhovedet var den højeste Straf, nogen Discipel kunde hjemfalde til (Ud Jagelse af Skolen fraregnet), — lige saa mild og overbærende kunde han være mod de Smaa og mod dem, hos hvem han saa' god Villie, om end svigtende Evne. Hvor tydeligt husker jeg ham ikke, naar jeg i den strenge Vintertid mødte Kl. 9 Morgen efter en god Times Vandring fra Nørrebro, med blaafrøse Øren og Kinder, der sved af Smerte, og Fingrene stivfrosne uden Spor af Følelse, krummede af Kulde indeni de uldne Bælgvanter. Hvor godt gjorde det da ikke, naar han tog mig paa Skjødets, hvor jeg syntes at drukne i et Hav af Varme, efter at han eller en af mine Brødre havde viklet mig ud af Kavaj og Tørklæder, og pustede, summende som en Brumlebi, i mine Fingre, til de tøede op; og hvor trygge vare vi ikke, naar han, stærk som en Kæmpe, kunde tage mig og en anden Dreng hver i en stiv Arm og saaledes løbe op ad Trapperne med os, for at sætte os af udenfor Klasse-døren. — Og Svømmeøvelserne! De foregik i de første Aar af min Skoletid paa Gammelholm fra et Par Svømme-flaader, der vare henlagte omtrent udfor den nuværende Livrenteanstalt¹⁾. Her fungerede Svenningsen som Til-synshavende, medens Læreren var Hr. Scheer, Under-officer i Garden, senere Krigsraad, med Hjælper. Det var med et ret praktisk Greb, at Sv. lærte os Svømme-

¹⁾ Svømning hørte, saa lidt som Gymnastik, til de Fag, som Dr. Krarup særlig protegerede; Latin og Græsk var ham ulige vigtigere; og det var vistnok først efter stadige Indberetninger og Klager fra Gymnastikdirektøren, Prof. Nachtgall, og under Trussel af daglige Mulκτη, at de bleve indførte. Saaledes lød ialtfald Sagnet i Skolen.

kunsten. Naar der var et behørigt Antal ældre Drengene, der vare Frisvømmere, ude i Strømmen, saa tog han uden videre os smaa, der stode rystende af Kulde og Skræk med det klamme, vaade Svømmebælte om Livet, og kyiede os ud paa Dybden; kunde vi saa ikke klare os, var jo altid en af de Store ved Haanden til at »bjærge«, desuden vare vi jo forsynede med Korkbælte, saa at vi ikke kunde synke. — Vare vi paa den Maade blevne vant til det vaade Element og ikke længer bange, ja, saa kom systematisk fremadskridende den »stramme« Sele, den »slappe« Sele, og tilsidst kun et løst Tov i Haanden. — Var saa det behørigte Antal »Broer« svømmede frem og tilbage og andre Exercitier udførte, bleve vi »Frisvømmere«. Senere hen, da Skolen blev flyttet til lille Kongensgade, bleve Svømmeøvelserne forlagte til en Grav, der skød sig fra Kalvebodstrand ind paa Christianshavns-Siden bag ved Laboratoriet, jeg tror, det var nær »Engelskmandens« Plads. Vandet var her i Reglen stillestaaende og meget uappetitligere til Badning end paa Gammelholn, hvor der dog jævnlig var en frisk Strøm; her laa af og til Skibe under Kalfatring, og ikke sjældent flød i Overfladen af Vandet skønne regnbuefarvede Flader af spildt Tjære og mindre skønne Kaddere af druknede Katte, Hunde og Rotter.

Det var en yndet Sport, som øvede Svømmere bleve kommanderede til at udføre, at svømme ud til et for-tøjet Skib, gaa tilbunds, dukke under Skibet op paa dets anden Side og atter gaa tilbage. Hvor farefuldt det end saa ud — Svenningsen var tilstede, og det var os tilstrækkeligt!

Hans Hovedfag i Skolen, foruden Virksomheden som dens nidkjære Inspektør og Dr. Krarups højt betroede Mand, var Mathematikken, hvori han var en ligefrem genial Lærer, og det var, som om denne Videnskabs ufravigelige Sandheder havde gennemsyret hans Væsen og forlenet ham med en Retfærdighedsfølelse, der hverken saa tilhøjre eller venstre, men parret, som den var, med Mildhed og Overbærenhed, knyttede os til ham som til ingen anden af Skolens mange Lærere. Kunde vi ikke ved Examinerne klare os i Arithmetik eller Geometri, var det visselig ikke hans Skyld. — Men paa den anden Side: ve den, der forsøgte at narre ham, fo'r med Usand-

hed eller begik andet grovt Brud paa god Skik; paa ham faldt Svenningsens Haand tungt.

At han ogsaa raadede over et betydeligt Fond af Humor, har Linde fremhævet, men jeg kan dog ikke nægte mig den Glæde, som et slaaende Bevis herpaa, efter L. at gjenfortælle en kostelig Historie, som denne beretter. Læreren i Religion havde en Gang faaet Forfald, og hans Time overtoges af Sv. Beredte paa Regning bleve Eleverne meget forbausede, da han kalder en op og spørger ham: »Kan du nævne mig de tolv smaa Profeter?« Eleven kunde dem ikke, og da det gik Majoriteten som ham, gav Sv. Klassen et Kvarters Frist til at lære de smaa Profeter. Da Kvarteret var gaaet, blev atter en kaldt op og spurgt: »Kan Du nævne mig de tolv smaa Profeter, men bag fra?« Det kunde ingen; ogsaa et Kvarter til dette. Efter sammes Udløb spørger Sv.: »Kan Du sige mig, hvem der er den midterste af de tolv smaa Profeter?« Det kunde paagjældende ikke og mange andre heller ikke, indtil endelig en svarede: »Der er ingen den midterste, fordi de er tolv.« »Det er godt; nu kan I gaa hjem med den Bevidsthed, at I har lært de tolv smaa Profeter baade forfra og bagfra, og at ingen af dem er den midterste.«

At han ikke skaanede eller generede sig for sine Medlærere, naar noget hos dem stødte hans sunde Sans eller Retfærdighedsfølelse, oplevede jeg et ret betegnende Exempel paa. En Lærer havde en Gang fundet paa at give en Anmærkning for at komme $\frac{1}{2}$, ja endog for at komme $\frac{1}{4}$ Minut for silde. Dette var dog Sv. for stærkt; da han saa' slig Anmærkning i Protokollen, strøg han den med et tykt Pennestrøg. »Det er noget Sludder, min Ven! det kan Du jo ikke en Gang bevise!« sagde han til den iltre, protesterende Collega; naar man saa véd, hvor store Fordringer han stillede til sig selv i Retning af Punktlighed og Orden, der mange Gange kunde grænse til Pedanteri, er et saadant Træk et klart Bevis paa sund Sans. At han figurerer i Carl Baggers berømte Bog »Min Broders Levnet«, er jo bekjendt nok, som ogsaa, at Sv. tog Bagger det meget ilde op. Men Grunden var vistnok den, at Bagger lod Jyden Svendsen, for hvem S. havde været Forbillede, spille falsk; thi det gjorde Svenningsen sikkert ikke; herfor hans Indigna-

tion, der gik saa vidt, at han vilde slaa Carl Bagger ihjel ¹⁾.

Som ovenfor berørt, tror jeg nok, at jeg var i Kridt-
huset hos ham, og dette tør jeg vel nok se bekræftet i
følgende sandfærdige Historie fra min Skoletids sidste
Aar. Der er jo — eller var ialtfald den Gang — i de
fleste, for ikke at sige alle Skoler, en Straf, der kaldtes
»at sidde over«; den afsonedes vistnok paa forskjellig
Maade, men jeg tror nok, det i Regelen var saaledes, at
Synderen, eller Synderne, maatte tilbringe indtil et Par
Timer paa Skolen, alt efter Forbrydelsens Karakter og
Størrelse, efter endt Skoletid og beskjæftigedes under en
Lærers Opsyn med Lektielæsning eller Stilskrivning; der
var ingen Lidelse forbunden med Afsoningen, snarere var
det en moralsk Straf, en Skam, der dog medførte den
Fordel, at Lektierne ved den Lejlighed bleve grundigt
gjennemløjede og en Del af Hjemmearbejdet paa en
saadan udført. Anderledes i Christianshavns Borgerdyd!
Her var Lørdag Eftermiddag valgt til Afsoningstid for
Ugens Syndere i alle Skolens Klasser; og medens de
skyldfri ilede hjem i glad Bevidsthed om at medføre en
ren eller dog temmelig ren Karakterbog, maatte Synderne
gaa med Tilhold om at møde om en Time for »at sidde
over«. De bleve da samlede i et større eller mindre
Lokale, alt efter Antallet, hvor alle Borde vare fjernede,
og her bleve de af Sv. anbragte paa de af ham selv
sindrigt paa Kryds og Tværs opstillede Bænke, saaledes,
at den ene Dreng ikke kunde se den anden, hvilket ikke
altid var saa ganske let, da der undertiden kunde være
10—12 Oversiddere; men Raffinementet ved Straffen var
ikke indskrænket hertil; nej! vi vare fuldstændig ube-
skjæftigede, maatte sidde rank opret (Rygstød paa Bæn-
kene kjendtes ikke), stille som Mus, med Hænderne
foldede i Skjødets; sig selv havde Sv. placeret saaledes i
Klassen ved et lille Bord, at han kunde overse hele
Flokken; han fordrev Tiden med at gennemgaa og rette
Bunker af Stilebøger, men det var, som havde han Øjne
paa hver Finger; ret som Edderkoppen i sit Spind sad
han og agtede paa hver Plet i Stuen, og ve den For-
mastelige, der kom for Skade at falde i Søvn og true
med at falde ned af Bænken, og endmere den, der ikke

¹⁾ Se Helms' Bog S. 61 Anm.

kunde dy sig, men som søgte at adspredde sig selv og Lidelsesfællerne ved allehaande Fixfaxterier og derved forstyrre Stilheden: det var en Forlængelse af $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ indtil 1 hel Time mere for Vedkommende. I min hele Skoletid har jeg kun et Par Gange lidt denne Straf, og sidste Gang endda helt uskyldig, kun som god Kammerat. Det var i mit sidste Skoleaar, i 1842; jeg var, da det var blevet bestemt, at jeg ikke skulde studere videre, overflyttet til øverste Handelsklasse for at lære lidt Engelsk og Handelsregning; saa hændte det en Dag, at en Lærer, der et eller to Aar iforvejen var dimitteret til Artium fra Skolen og saaledes for kort Tid siden havde været vor Kammerat, med hvem vi selvfølgelig vare Dus, blev grovelig insulteret i vor Klasse. Det havde fra første Færd af været ham ganske umuligt at sætte sig i Respekt hos os; i hans Time var Ævret fuldstændigt opgivet, og undertiden gik ogsaa for hans eget Vedkommende Naturen over Optugtelsen i Retning af alskens Ungdommelighed. Vidskelæders Galosker vare den Gang en Nyhed; med et Par saadanne mødte han en Dag i Skolen og fremviste dem med kjendelig Stolthed og Glæde som noget meget kosteligt, idet han bl. A. i høje Toner priste den Vandtæthed, hvoraf de vare i Besiddelse. Men da saa Timen var endt, ja, saa fik han Syn for Sagn; der stode de paa Gulvet under hans Overfrakke og Hat pladdrende fulde af Vand, hvori der svømmede Nøddekaller, taklede som Baade med Master og Sejl af Papir. Havde han nu haft lidt Ben i Panden, saa havde han ladet den første den bedste af os Drengene gjøre Galoskerne rene og faaet den Skyldige straffet; men, nej! med bedrøvet Mine gik han hen og tømte dem ud af Vinduet og lod dermed Sagen falde. Saa havde han været saa letsindig at betro os, at han interesserede sig meget for Mønter, og opfordrede os til, naar vi kom over en gammel eller fremmed Mønt, da at vise ham den, saa skulde han sige os Besked om den. Men det skulde han ikke have gjort; thi som han en Dag sad i Klassen paa Kathederet og examinerede, slyngedes der med stor Kraft en vældig Kobberskilling op mod hans Hoved, heldigvis uden at ramme, hvorimod den ricochetterede mod den sorte Tavle, idet der raabtes: »Kan Du sige mig, hvad det er for en Skilling?« Det var en stor russisk Kobbermønt, større end en Tokrone, og der var ikke en eneste af os Drengene, der

ikke vidste, hvem Ugjerningsmanden var. Bleg af Skræk og Vrede fo'r han op spørgende, hvem den Skyldige var, uden Resultat naturligvis; han spurgte derefter, om nogen af os vilde udpege denne; . . . forgjæves; men da Timen var endt, meldte han Sagen til Dr. Krarup, som i Fri-kvarteret kaldte hele Klassen op, foreholdt os det util-børlige i, hvad der var sket, og gjentog Opfordringen til den Skyldige om frivilligt at melde sig, da ellers hele Klassen vilde blive straffet. Samme negative Resultat. Saa fik vi Betænknings-tid til om Middagen; dersom da den Skyldige ikke paa én eller anden Maade var udfundet, maatte hele Klassen undgælde. Den fejge Synder vilde ikke melde sig, men Sammenholdet var paa den anden Side saa godt og vor Æresfølelse saa stærkt engageret, at Dr. Krarup maatte dekrettere Oversidning for hele Klassen, 15—17 Aars Dreng, næste Lørdag, idet han forresten ikke var langt fra at gjøre os en Kompliment for vort trofaste Kammeratskab. Jeg sagde ovenfor, at jeg var uskyldig, og det giver sig af sig selv, da jeg havde min Plads paa første Bænk umiddelbart foran Kathedret, fra hvilket enhver Bevægelse jo kunde ses; men sidde over skulde og maatte jeg; jeg var jo ikke bedre end alle de andre (paa Synderen nær). Og saa kom da Lørdag Efter-middag og med den Straffen; men da vi saa havde siddet en Time, eller maaske kun 3 Kvarter, og ikke haft anden Adspredelse end at høre Svenningsens Pen skratte hen over Stilebogen, en Flue — ak! en fri Flue — summe ved Vinduet, eller Uhret paa Gangen i det Fjerne slaa Kvarterslag, raabte Sv. pludselig: »Otto Wroblewski!«¹⁾ »Ja, Hr. Sv.,« svarede jeg og fo'r op. — „Hvad mon Klokken er?“ spurgte han (ingen af os to havde Uhr) — ja, det vidste jeg jo ikke . . . „Aa, saa gaa ud at se ad,« snurrede han paa sin Jydsk. Hvor gjorde det ikke godt at faa Lov til at rejse sig, at gaa ud og rette Benene, og man vil jo ikke fortænke mig i, at jeg ikke netop styrtede afsted; men ind maatte jeg: — »Ja, den er 3 Kvarter til 5!« — »Det er godt, sæt Dig ned!« og ned satte jeg mig med Følelsen af at have endnu 5 Kv. at sidde; men saa slaar Klokken 5. »Otto W.,« lyder det paa ny. »Ja, Hr. S.« — »Du har vel ingen Middagsmad faaet idag?« »Nej« — jeg kunde jo ikke paa 1 Time

¹⁾ Han kaldte altid mine Brødre og mig, da vi vare 4 ved Fornavn.

naa hjem til Blaagaard, spise og saa atter stille paa Skolen, men havde tilbragt den dinglende om paa Gaderne i mindre hyggelige Betragtninger over Straffen paa Skolen og Bebrejdelser og Skræk i Hjemmet over Udeblivelsen. Altsaa maatte jeg, Sandheden tro, svare: »Nej, Hr. Sv.« ... Pause. »Du er vel meget sulten?« Ja, det var jeg da rigtignok. »Aa, saa gaa hjemm — gaa hjemm!« med stærk Tonefald paa j og m; han vidste jo godt, at hele første Bænk var uskyldig, og at jeg formodentlig var den eneste fastende af dem alle; og glad ilede jeg hjem og druknede Sorgen »paa Bunden af Sagosuppen«.

Saa var det en Dag flere Aar efter — jeg var længst ude af Skolen og anbragt i Reitzels Boghandel, — at jeg mødte ham ved Nybørs; han kom fra sit vante Madsted, Houlbergs Beværtning, hvor navnlig Søfolk, især Finlapperskipperne og Brændehandlerne søgte og han med dem; da han, iført sin sædvanlige Dragt, mørkeblaa Klædeskjole med blanke Knapper, ditto Vest med smaa blanke Knapper og blaa Benklæder, saa' mig, fik han mig ved Haanden, og svingende med Armen frem og tilbage gik vi saaledes Haand i Haand ud ad Christianshavn til. Jeg kan huske, at han spurgte mig ud om, hvorledes jeg syntes om at være Boghandler, hvordan det gik mig og mine Brødre; og saa spurgte jeg til Gjengæld, om han ikke tænkte paa at udgive sin Arithmetik paa ny, en i sin Tid meget brugt Skolebog, der var udsolgt. »Nej, min Ven! den skal alldrig se Dagens Lys mere.« Han følte selv, at Videnskaben paa dette Omraade var gaaet ham forbi.

Først i 1853 afsluttedes hans Virksomhed ved Døden; min Broder, der var Læge paa Almindelig Hospital¹⁾, hvorhen den Døende blev kjørt, var vel saaledes en af de sidste, der fik ham at se; han fik sit Hvilested paa Frederiks Kirkegaard, nær Skolens Grund; den Skole, hvor han utrætteligt og nidkjært havde virket i en Menneskealder som Lærer og Inspektør.

¹⁾ Min Broder havde en Gang tidligere, da Sv. i en Samtale klagede over et eller andet liddebefindende, formanet ham til at føre et noget sobrere Liv og navnlig være forsigtigere i sin Diæt, men fik det Svar af ham: »Det kan ikke nytte, min Ven; maa jeg ikke spise min halve sprængte And, drikke mig en Snaps eller to og et Par Glas Punsch (han sagde forresten: Puns), saa bryder jeg mig ikke om at leve.«

Det var forøvrigt en ganske ejendommelig Samling af Originaler ¹⁾, Krarup havde til Medarbejdere; at han, den tørre »Forstandighedens Type« og dertil Soberhedens og Respektabilitetens Incarnation, havde kunnet antage en Lærer som Sv., viser, at han satte Maalet over Midlet; jeg skal i de følgende Linier søge i lette Omrids at tegne nogle af disse »Tilhængere af et frit og uregelmæssigt Privatliv«, der trods denne Egenskab vare dygtige Lærere. Cand. phil. Ole Christian Borch († i Aaret 1883) var Lærer i Fransk i de højere Klasser; Begyndelsesgrundene i dette Sprog havde vi faaet af Møhl, Krarups Svoger. Hvilken gammel Borgerdydianer mindes ikke Borch? Som Søn af en meget rig Handelsmatador i Kbh., der under den almindelige Misère i Aarhundredets første Aartier var gaaet fallit, maatte han slaa Mønt af den Færdighed i Fransk, som han havde erhvervet i Omgangen med de mange Udlændinge, der færdedes i det rige fædrene Hjem, og som saaledes gav ham Brødet i Resten af hans Dage. Han slog, som man siger, »en proper Næve« og bankede bogstavelig ind i os Bøjningerne af de franske Hjælpeverber, saa at vi, naar vi da ikke vare altfor tykhudede, opnaaede en stor Færdighed i dem; jeg tror ogsaa nok, at hans Fag ved den aarlige Hovedexamen, der afholdtes under Censur af fremmede, tilkaldte Lærerkrafter, hørte til dem, der bidroge til at kaste Glans over Skolen og styrke dens Anseelse ²⁾. Og dog kunde det hænde, at han mødte i Skolen kjendelig paavirket af Følgerne af en livligt tilbragt Nat. »Pas,« raabte han saaledes halvsovende i en Morgentime, hvis umiddelbare Forgængere vistnok vare tilbragte ved Spillebordet, men blev aarvaagen ved sit eget Udraab og havde Aandsnærværelse nok til at fortsætte »paa, Du herhenne!« slyngede Protokollen i Hovedet paa den

¹⁾ Helms siger i sit ofte citerede Mindeskrift:

Det er overraskende at se Krarup, denne til det yderste regelmæssige, afmaalte, noget pertentlige Mand, saa nøje knyttet til Svenningsen og daglig omgaaes med og arbejde sammen med ham og de Lærere, hvis uregelmæssige Levemaade var notorisk for hele Staden — tilsyneladende kun ikke for Krarup....

²⁾ I Aaret 1837 eller 1838 gjæstedes Kjøbenhavn af den berømte franske Rejsende X. de Marmier, der har skrevet om skandinavisk Literatur; han var ogsaa ude i Borgerlydskolen paa C., og det foresvæver mig dunkelt, at han dvælede et Øjeblik i Borchs franske Time i min Klasse.

første den bedste af os intet ondt anende Dreng og reddede, i alt Fald efter egen Mening, saaledes Situationen. Han var en lystig farende Svend, godmodig, som alle letsindige, og afholdt af sine Disciple. Paa de gamle Dage var der noget af Falstaff-Typen over ham; i en fremrykket Alder var han indgaaet i den hellige Ægtestand og døde i tarvelige Kaar i den høje Alder af 84 Aar. Cand. jur. Dreboldt lærte os Tysk efter samme Princip som Borch Fransk. En utrolig Mængde Grammatik og Remselæren, Stilopgaver med Oversættelser fra Dansk til Tysk og omvendt efter Grønbergs tyske Stiløvelser; det samme mundtligt, men uden Spor af Hentydning til, at der var noget, der kaldtes Literatur; i saa Henseende delte Fransk og Tysk lige Vilkaar. Molière og Lamartine, saavel som Goethe og Schiller, vare ukjendte Begreber; hørte vi Intet om dem i Hjemmet, ja, saa vilde vi neppe have vidst, at de havde eksisteret. Ogsaa D. var Ven af et godt Lag og hørte utvivlsomt til Kredsen af Svenningsens lystige Omgangsvener, ligesom Funch, Lærer i Latin i Mellemklasserne. Den første Undervisning i dette Sprog fik vi af Svenningssens vistnok allerede i 8—9 Aars Alderen, medens Krarup selv læste Latin med de øverste Klasser. — Funch var stræng, og Haanden kunde sidde ret løs paa ham. En Dreng fik en Gang en alvorlig Kindhest af ham. Dagen efter kunde han fremvise en Kindtand, som han paastod, at F. ved den Lejlighed havde slaet løs; men denne tog Sagen med knusende Ro og erklærede corpus delicti for at være »en Hestetand«. I Latin vare vi blevne opammede ved Badens latinske Grammatik, og det var derfor en slem Overgang, da vi, samtidig med Funchs Fratræden og H. H. Lefoliis (en tidligere Skolekammerats) Tiltræden fik den ulige vanskeligere Madvigske Grammatik indført. Til denne Kreds af Lærere, der med Dygtighed i deres Fag og ypperlige Evner til at gjøre den frugtbringende for Eleverne forenede et livligt Tempera-

1) Det 3dje levende Sprog, der nu hører til som et nødvendigt Skolefag, Engelsk, læstes kun i Handelsklasserne, og der offtedes ikke megen Tid derpaa; maaske 1 à 2 Timer ugentlig. Af Lærere heri mindes jeg Hänschell, vistnok af dansk-vestindisk Slægt; han kom senere ud til Vestindien som Præst. Hans Efterfølger var Sprogmanden Magister Fistaine, en af Skolens egne fhv. Elever.

ment og glad Deltagen i et ubundet Friluftsliv, tør jeg vistnok ogsaa regne Svogrene H. G. C. Bohr og C. V. Rimestad, af hvilke dog ingen har læst med mig, og det var vistnok ogsaa kun kort Tid, at de virkede som Lærere. Begge vare dygtige Mænd i deres Fag, Historie og Geografi; den første overtog senere, som ovenfor bemærket, v. Westens Skole og døde som en højt anset Skolemand i 1880; C. V. Rimestads Virksomhed som geografisk Forfatter, som Leder af Arbejderbevægelsen i 50erne og 60erne, som Stifter af »Arbejderforeningen af 1860«, som Politiker og som Redaktør, er jo bekjendt nok. Endvidere Søren Povelsen, Lærer i Græsk, umaadelig stræng og ikke fri for en Lunefuldhed, der gjorde ham mere frygtet end afholdt, om vi end maatte respektere hans store Dygtighed; han var hjemsøgt af store huslige Sorger, hvilke vel kunne have bidraget noget til hans tunge Sind. Han blev senere Rektor ved Slesvigs Domscole, kom derefter til Aalborg og endte som Rektor ved Roskilde Cathedral-skole. — I mine første Skoleaar paa Christianshavn havde jeg Steen Friis (f. 1801, død 75) til Lærer i Geografi en ganske kort Tid; saa blev han Adjunkt i Roskilde, og da jeg i 1853 etablerede mig som Boghandler dersteds, modtog han mig med stor Venlighed og Gjæstfrihed i sit Hjem som sin ældste Elev i R. Steen Friis's store og varme Interesse for den gamle Domkirke førte til, at han ved Vacance blev dens Værge og forenede hermed Embedet som Stiftsskriver; til sin Død i 1875 syslede han med Kirkens Historie og dens Restauration, der netop i hans Funktionstid ret tog Fart. Til de ejendommelige Figurer blandt Lærerpersonalet hørte ogsaa Gustav Adolph Müller, Lærer i Geografi, vistnok Broder til Theologen Ludv. Chr. M.; det var en høj, mager Mand med slangebugtende Bevægelser, der forskaffede ham et mindre vellydende Øgenavn; han var vistnok en dygtig Lærer, men dertil meget lunefuld, hvilket ikke bidrog til at styrke Respekten for ham hverken hos os eller paa Landcadetakademiet, hvor han paa samme Tid var Lærer i samme Fag.

Religionsundervisningen meddeltes os selvfølgelig af theologiske Kandidater, og mine første 2 forlængst afdøde Lærere i dette Fag endte begge som ansete Medlemmer af den danske Præstestand, men det er kun uegentligt, at der kan tales om Religion, eller ialtfald om Christendom,

ved deres Undervisning. Vi fik Lektier for i Luthers Catechismus, Balles Lærebog og Herslebs mindre, senere større Bibelhistorie, med Oprensning af det lærte uden Spor af Forsøg fra Lærernes Side paa at paavirke os i religiøs Retning eller paa at aabne den Unges Sind for Christendommens Sandheder. Det var et Fag som ethvert andet Skolefag, hvori man kunde faa »ug«, eller man kunde faa »slet«, alt eftersom man kunde opremse sin Lektie mer eller mindre flydende. Den ene af dem fordrede, at vi i Timen skulde lægge Bogen foran os paa Skolebordet med dens Ryg indad, for at vi ikke skulde fristes til at »snyde« ved at kigge i den; endvidere skulde vi sidde med foldede Hænder paa Bordet og uafbrudt se paa ham; en Afvigelse fra denne skarpt indprentede Regel paadrog os let en korporlig Revselse i Form af et Smæk i Hovedet eller paa Kinden med Bagsiden af 2 Fingre, hvoraf den ene var væbnet med en stor Signering, og saa gik det løs med Oprensning af det Lærte under idelige Tilraab: »Se paa mig.« Om den anden kan jeg erindre, at han 2 Dage efter min Confirmation ikke tog i Betænkning at give mig »maadelig« ellet »slet«, fordi jeg snublede i Fremsigelsen af et Skriftsted i Balles Lærebog. — En 3die Religionslærer, som jeg havde mellem de omtalte tvende, hørte til den grundtvigske Retning, og her var det god og sand Christendom, der indprentedes os, uden Lektielæsning. Omtrent ligesaa forsømt som Religionen var ogsaa i en Del af min Skoletid Modersmaalet, efter at Nicolaj Krossing havde sluppet os; af ham lærte vi Kjærlighed hertil som til alt godt, men han læste kun med de lavere Klasser, og snart efter gik vi derpaa over i Leopold Jørgensens Hænder; danske Jørgensen, som han kaldtes i Modsætning til Fr. Jørgensen, Skrive-Jørgensen. Leopold Jørgensen, der i langt over en Menneskealder var Lærer i Borgerdydskolen, var en elskværdig, almindelig afholdt og respekteret Lærer; men hans Undervisning var saa tør som han selv; dansk Grammatik, Stil samt Analyse af et oplæst Stykke og nu og da Fremsigelse af et udenad lært Digt, det var det hele, ikke Spor af Literaturhistorie! Dog dette blev anderledes i de sidste Aar af min Skoletid.

I 1ste studerende Kl. A og B, 2den A og B og 1ste Handelsklasse A fik vi ved Martin Hammerichs Indflydelse nemlig en fyldigere Undervisning i Modersmaalet, og som

Lærere heri mindes jeg Fred. Hammerich, den senere som Theolog og Historiker bekendte Professor ved Københavns Universitet, og Candidat Bartholin, der senere overtog Bestyrelsen af den københavnske Borgerdydskole. Lektielæsning bortfaldt; istedetfor gennemgik vedkommende Lærer i korte Omrids den danske Literaturs Historie med os og gjorde os bekendt med dens Hovedværker; og det os saaledes meddelte maatte vi gjengive i skriftlige i Hjemmet foretagne Udarbejdelser eller mundtligt i næste danske Time. Omtrent samtidigt med denne Udvidelse af Undervisningen i Modersmaalet indførtes Øvelser i »det mundtlige Foredrag«. Det var aldeles utvivlsomt efter Martin Hammerichs Tilskyndelse, at dette blev indført som Disciplin, et Udslag af Tidens gryende Frihedsrørelser og stærkt vaagnende nationale Aandsliv, der ad denne Vej skaffede sig Luft; den Unge skulde ligesom indøves i en vis fri Optræden paa en Talerstol. Til den Ende blev det overladt os selv at vælge et eller andet Emne, hvorom vi vilde holde et Foredrag fra Klassens Katheder, medens Læreren satte sig ned blandt os andre som Tilhører. Kunde man ikke selv finde et Emne, eller formaade man ikke selv at forme det som Foredrag, saa var det ogsaa tilladt at gjenfortælle noget Læst i bunden eller ubunden Stil, og det var da ikke blot Foredragets Indhold, men ogsaa Maaden og Formen, i hvilken det blev holdt, som blev bedømt. Det var maaske at tage en Skoledreng vel meget au serieux, at give ham denne Ret, og nægtes kan det heller ikke, at det, navnlig lige over for en Lærer, der var ligesaa svag, som han var elskværdig, nemlig Frederik Hammerich, af og til gik for langt over det Sømmeliges Grænser.

Hvad siger man saaledes til, at en Dreng som Emne for sit Foredrag havde valgt et Stykke af et lille Skrift, der den Gang var i Alles Hænder, »den lille Declamator« kaldet; det var en drukken Mands Beretning om sin sene natlige Hjemkomst og om, hvorledes alle Gaderne og Torvets Porte og Døre løb ham forbi i Runddans, uden at han kunde finde den, der passede til hans Nøgle. Historien endte med, at han skulde falde om uden at kunne rejse sig, hvilket han ogsaa gjorde yderst troværdigt; og da saa en af de andre Drengre raabte: »Der er Doktoren!« (Krarup), hvilket betydede, at denne paa sin Vandring i Skolegangene kiggede ind ad Ruden paa

Døren, saa fo'r Hammerich, der ganske havde fordybet sig i Studiet af den Naturtroskab, hvormed Drengen gjengav Drukkenskabens forskellige Stadier, op og tilraabte Vedkommende: »Staa dog op! staa dog op!« og gav sig til at ville rejse ham op, men fik kun til Svar: »Nej, d.. O... l... mig.« Det var naturligvis ikke sandt, at Dr. Krarup stod udenfor, saa at alt endte i Fryd og Gammen. Eller da en Dreng, der nylig, 15—16 Aar gammel, var kommen ind i Skolen og ved sit sære kantede Væsen var som en fremmed Fugl baade blandt Kammeraterne og lige over for Lærerne, benyttede Talefriheden til i et fra Formens Side — naar billigt Hensyn toges til hans Ungdom — aldeles fortrinligt Foredrag at hudflette Skolen, dens Lærere og dens Disciple paa det ubarmhertigste. Læreren, jeg tror nok, det var Bartholin, og vi Drengene vare ved at tabe Næse og Mund over denne Dumdristighed, og Enden blev, at Læreren erklærede, at enten maatte Vedkommende have »Nul« eller »Ug« for sit Foredrag, men han vilde foretrække slet ingen Karakter at give. At disse Timer, selv uden saadanne Løjer, der dog hørte til Undtagelserne, imødesaas med Længsel, er en Selvfølge; det var, som bebudede de den ny Aand, der ved Krarups Død (December 1842) og M. Hammerichs samtidige Overtagelse af Skolen, holdt sit Indtog i denne, men hvoraf jeg kun fik et svagt Pust, da jeg 3—4 Maaneder efter gik ud af Skolen.

Jeg nævnede ovenfor Frederik Jørgensen (Skrive-Jørgensen), som vistnok, ialtfald i min Tid, var hele Skolens Skrivelærer; han var en Enthusiast for sit Fag og betragtede Skjønsskrivning som noget nær det Vigtigste her i Livet, og da jeg som Arv efter min Fader havde den Gave at kunne skrive ret kønt, var det en stor Skuffelse for Hr. J., at jeg ikke ganske vilde hellige Resten af mit Liv til Skrivelærer-Virksomheden; han havde udgivet flere Hefter meget brugte Forskrifter, der unægtelig viste en udmærket smuk Haandskrift. Selv blev han forresten ikke sin Kjærlighed tro, idet han i en fremrykket Alder søgte og fik Embedet som Præst og Skolelærer paa Christiansø. En Time hver 14de Dag havde en ganske særegen Anvendelse hos ham, der vil undre de Mange, der aldrig i deres Liv have kjendt andet Skrivedskab end Staalpennen og neppe nogensinde have set en Fjerpen; det var en Time i — Pennekæring!

I den Anledning mødte man i den paagjældende Skrive-time med saa mange Gaasefjer, som man kunde overkomme, og dertil en skarp Pennekniv. De præparerede Gaasefjer købte man i Bundtevis hos Urtekræmmerne, og saa gik det løs i Timen med at skære Penne til de mange Dages Forsyning; det var en lystig Time hos den godmodige Lærer, der gik rundt i Klassen og vejledede den Ukyndige, der var uøvet i Kunsten at sætte en fin, lige, ikke for lang Split og at gjøre dennes 2 Spidser lige lange, at skære nogle Penne brede til Hurtigskrivning og andre spidse til Skjønsskrivning etc.

Regneundervisningen meddeltes os af en forhenværende Handelsbogholder Raasch og af en Original, et Sidestykke i flere Retninger, bl. a. i Corpulence, Jovialitet og Godmodighed, til Svenningsen; hans Navn var Reith. Regning blev der nu ikke lagt stærk Vind paa, ialtfald ikke i de studerende Klasser; men jeg har dog haft adskillige Lærere i dette Fag, Reith i mit sidste Skoleaar, da jeg var gaaet over i øverste Handelsklasse. Han var som sagt en meget omgængelig Lærer, der havde en ganske egen Maade at belønne paa; da jeg en Gang havde været særlig heldig i Løsningen af en mere indviklet Regneopgave, gav han mig som et ganske særligt Udmærkelsetegn — en Skraa, selvfølgelig fandt jeg det uhyre interessant, om end ikke særlig behageligt. Naturlære var den Gang ikke noget regulært Skolefag; det var en ny Gren, der skulde indpodes paa Skolens Visdomstræ, men det interesserede aabenbart ikke Dr. Krarup, om han end, for saa nogenlunde at følge Tidens Krav, gjorde et lille Tilløb til at optage dette Emne blandt Skolefagene. Det blev da ordnet saaledes, at vi klassevis bleve sendte hen i et nærliggende Jernstøberi, hvor en Dampmaskine var i Virksomhed, og da Reith blev anset for den mest kompetente af Skolens Lærere, eftersom Svenningsen ikke havde Tid, var han vor Fører; men dette Forsøg, der faldt lidt komisk ud, da der ikke var Spor af theoretisk Vejledning eller videre indgaaende Forklaring af, hvad vi saa hverken fra Fabrikkens eller Reiths Side, gik vistnok snart — ialtfald i denne Form — i sin Moder igjen. Om hans senere Livsskæbne er det fortalt mig, at han gik frivillig med i Aaret 1849, var Voldriffelskytte i Fredericia og efter Sigende var den, der med et velrettet

Skud nedlagde Insurgenternes habileste Ingenieur, den preussiske Oberst von Delius.

Til de den Gang mere negligerede, nu for Tiden sikkert til mere Værdighed komne Fag, hørte Tegneundervisningen. Da Tegnekunsten ikke spiller nogen Rolle ved Examen artium, er det en Selvfølge, at den kun paaagtedes i de lavere Klasser og indskrænkedes ligesom Gymnastikken til det mindst mulige, knap nok 1 Time om Ugen, og Toppunktet i den ædle Kunsts Udøvelse var Copiering af nogle tarvelige Gibsornamenter. Men den Maade, paa hvilken et Fag behandlede, der nu upaatvivleligt regnes til de ypperste i Undervisningssystemet, nemlig Naturhistorien, er et slaaende Bevis paa, hvorledes Skolens Maal i et og alt var Universitetet og ikke Livet. Saavidt jeg véd. fordredes der ikke, ialtfald ikke i 30erne eller Begyndelsen af 40erne Spor af Kundskab i Naturhistorie for at kunne blive Student ved Kjøbenhavns Universitet. — Følgen heraf var, at der kun meddeltes de aller elementæreste Omrids i Skolens 2den og 3die Handelsklasse; men for alle dem, der fra 3die Handelsklasse gik over i 3die Studerende B, var hermed al Undervisning i Naturhistorien afsluttet, og det i Reglen i en Drengs 8de—9de Aar.

Dette sidste Træk maa være tilstrækkeligt til at anvende Aanden i Datidens lærde Skole; at kunne præsentere en hel Række unge Mennesker, sikre paa bedste Karakter ved Universitetets Adgangsexamen (artium), derpaa stod det, og i saa Henseende præsterede Dr. Krarups Borgerdydskole glimrende Resultater; men da Martin Hammerich overtog Skolen, kom der med ham en ny Luftning af den gryende Tid over den, og saa blev det Livet, der blev Skolens Maal; men lad mig strax tilføje, han byggede kun videre paa det Fundament af klassisk Dannelse, som Krarup og hans Mænd med Dygtighed og Energi har grundlagt, og hvorved de have skabt den christianshavnske Borgerdyds hæderfulde Navn.

II.

Det var under dette Lærerpersonales Vejledning, at min Skolegang forløb; ganske vist havde Skolen mange flere Lærere end de nævnte i hine Aar, men her har jeg kun omtalt dem, der staa tydeligst for min Erindring,

og som særligt bidroge til at give Skolen dens ejendommelige Præg. Dr. Krarup havde en vis Svaghed for at benytte forhenværende Disciple, endog kort efter at de som Studenter vare gaaede ud af Skoleu, som Lærere. Det var et farligt Experiment. især naar vedkommende unge Lærer ikke lige strax fra Begyndelsen af forstod at sætte sig i Respekt hos de forhenværende Kammerater, men i Reglen gik det heldigt, tror jeg nok; ogsaa et Par saadanne tidligere Meddisciple har jeg havt som Lærere, nemlig Sprogmanden, afd. Dr. Fistaine og fhv. Rektor i Viborg Lefolii, og her var Forholdet gennemgaaende godt mellem Lærer og Disciple.

Med Hensyn til Forholdet mellem Skolens Disciple indbyrdes, maa det siges, at det i det hele taget var kammeratligt, og Sammenholdet var godt. Ovenfor har jeg fortalt, hvorledes en hel Klasse — vi vare vist over 20 Drengene — foretrak at bøde for en enkelt Kammerats Synd, frem for at udlevere ham; og et slikt Sammenhold var ingenlunde enestaaende; der var ingen Tyranniseren fra de ældres Side over de smaa; thi hertil regner jeg ikke, at vi smaa maatte forrette Væbnertjeneste, naar de store sloges; det var jo nærmest en Æressag. Kun i ét Forhold gjaldt intet Kammeratskab; det var Omgangen mellem Disciplene i de studerende Klasser og dem i Handelsklasserne; her var et gabende Svælg; de sidste bleve grundigt oversete for ikke at sige »sete ned paa« af hine. Men det kunde ikke ret vel være anderledes, naar Skolens Forstander og Lærere gave Tonen an i den Retning. Da jeg 3 Aar før Artium gik over i øverste Handelsklasse, fordi der var lovet mig en Plads i Reitzels Boglade, at tiltræde efter min Confirmation, var det mod Krarups Ønske, men det var næsten som en trøstende Tanke for ham, at jeg havde lært saa meget Latin og Græsk, at jeg som vordende Boghandler kunde udtale og skrive Klassikernes Navne korrekt uden at radbrække dem som andre Filistre. Det var derfor ikke at undres paa, at mine Klassekammerater, hvor godt jeg end stod mig med de fleste af dem, betragtede mig som en frafalden og lod mig høre ilde, fordi jeg svigtede Musernes Kald, men jeg maa dog strax tilføje, at mit Frafald selvfølgelig, naar jeg senere i Livet har haft den Glæde at støde paa gamle Venner fra Skolen og med dem opfriske Minder om gamle Dage, ikke har gjort Skaar i Gjen-

synets Fornøjelighed. Mange kan der jo fornuftigvis ikke være tilbage efter mere end halvhundrede Aars Forløb, og dertil kommer, at Krigen 1848—50 traf os alle omkring 20 Aars Alderen, hvor Døden gjorde sin rige Høst iblandt os.

Som forhen berørt, var Undervisningstiden i mine første Skoleaar delt mellem Formiddag og Eftermiddag, hvilket medførte adskillige Ulemper, og navnlig den, at en hel Del Tid spildtes paa Vandringen til og fra Skolen, hvilket maatte tjene som Surrogat for den Unges nødvendige Friluftsliv. Blandt andet skulde saaledes Knipelsbro passeres 4 Gange, hvorved der jævnlig foranledigedes Standsninger, naar »Broen var oppe«, o: naar et Skib skulde passere Farvandet til og fra Kallebodstrand. Det var jo noget, der passerede temmelig ofte, men værre var det, naar denne Afbrydelse i Passagen trak i Langdrag. Dampbugserbaade kjendtes ikke den Gang; Skibet blev varpet gennem Løbet ved Hjælp af Robaade; men saa kunde det hændes, at Strømmen lagde Hindringer i Vejen, saa at større Skibe havde svært ved at passere den snævre Aabning, ja endog kunde sidde fast. Der var jo meget at se paa for os Drengene, og efterhaanden kunde der samles en ret anselig Skare Skolekammerater, der ingenlunde vare utilfredse med den ufrivillige Afspærring; allerbedst var det naturligvis, naar et Par Lærere vare udestængte ligesom vi, saa havde vi frit Lejde, thi Undskyldningen: »Broen var oppe« kunde jo ogsaa af og til tages noget forfængelig. Det hændte da ogsaa én Gang, at et stort Skib en tidlig Morgen sad tilsyneladende urokkelig fast mellem Broens Sider. Dr. Krarup havde været sin Morgentur og var blandt de Afspærrede; efterhaanden samlede næsten hele Skolen og hele Lærerpersonalet paa Byens Side. Efter at en langsommelig Tid var gaaet, uden at Skibet syntes at ville forlade sit ubekvemme og utidige Leje, kommanderede derfor Krarup os alle omkring, og nu gik Vejen gennem Slottet — Christiansgade eksisterede ikke den Gang — ad Langebro til Skolen med ham selv og Lærerne i Spidsen. — Eftermiddagstimerne om Vinteren gave ogsaa Anledning til adskillig mindre tilladelig Kommers. Der var f. Ex. Belysningen. — Olie var for kostbart et Stof og udkrævede Masser af Lamper. Petroleum, Gas (end sige elektrisk Lys) var ukjendt og ligeledes Stearinlys; altsaa

havde vi — Tællelys i yderst tarvelige Bliklysestager og de dertil absolut nødvendige Lysesaxe. — Lysenes Pud-ning var et Ordenduxen og et Par betroede Disciple paa-hvilende Hverv; men her gik undertiden Naturen over Optugtelsen; efter Aftale skulde, rent tilfældigt natur-ligvis, Lysene pudses paa én Gang, og saa »kom Ved-kommende til« at slukke dem; der sad vi saa i den store Stue, der kun oplystes af det ene sparsomme Lys, der brændte paa Lærerens Katheder, og den Gang kjendte man ikke de nu brugelige, nemme Tændstikker. — At komme Lysene tillivs paa enhver optænkelig Maade var en Hovedopgave. Knaldperler anbragtes i Lysene, som slukkedes ved et bragende Knald; man skar Stykker af dem, saa at de gik ud, før Timen var endt; ja, der var endog en Dreng, der — aad dem, men det var en Is-lænder; Troldkjællinger i Kakkelovnen var ogsaa en yndet Adspredelse. Og kunde det saaledes gaa ret livligt til i Skolestuerne, hvor vild var saa ikke mangen Vinteraften Hjemturen. Foruden Borgerdydskolen havde Christians-havn en anden større Skole i Nærheden, det var Lytzens Borgerskole. Mellem disse 2 Skoler var der en standende Strid, der udfægtedes mellem de ældste Klasser fra hver Side. Til Valplads var udset den lille, aabne Plads mellem den forlængst nedrevne Slotsholms Vagt, der laa for Enden af en nu tilkastet Arm af Kallebodstrand i den nuværende Slotsholmgade mellem Nybørs og de danske Sukkerfabrikkers nuværende Ejendom, og den ligeledes forlængst forsvundne Nationalbankbygning, der var forbundet med Børsen ved en paa en Bue over Gaden spændt dækket Gang. Paa denne lille, aabne Plads mødtes de 2 Skolers Kamphaner som efter Aftale. De nederste Klassers Drengene vare for smaa til at deltage i selve Bataillen, de virkede mere ved Masserne og brugtes hovedsagelig til at bære de Stores Bøger. Vaab-nene var Linealer og medbragte Kjæppe og, naar Lejligheden var der, Snebolde, som vi maatte ælte og, for at gjøre dem fastere og haardere, poste Vand paa. Ja, der kunde saamænd vanke ret artige Skrammer og et blaat Øje og en blødende Næse ogsaa. Men med Efter-middagstimernes Inddragelse var al den Slags Gadeliv forbi.

Korporlig Straf vankede der, og det af 2 Slags; for mindre Forseelser i Opførsel, aldrig, saa vidt jeg mindes,

for daarlige Karakterer fik vi Prygl af Dr. Krarup selv; det var kun nogle faa Rap af et Spanskrør, som man endda søgte at neutralisere ved at stoppe en Stilebog mellem Trøjen og Skjorten, og meget nødig gik han til det, altid ledsagende det med en indtrængende Formaning om fremtidig Bedring; en fornylig ved Døden afgaaet højtstillet Embedsmand, med hvem jeg gik i Klasse, bekjendt allerede som Dreng for sin udmærkede Skjønhed, skulde en Gang have Prygl af K., og han fik dem ogsaa, men denne erklærede, efter Sigende, bag efter til en af Lærerne, at det skar ham i Hjertet at slaa den kjønne Dreng. Den anden Slags, for grovere Overtrædelser, tildelte af Svenningsen, og han lagde nok ikke Fingrene imellem, saa lidt som han taalte Fiffet med Stilebøgerne paa Ryggen; han slog, saa denne kunde vise baade røde og blaa Striber længe efter, men det gik ogsaa sjældent paa. At faa Prygl af Krarup var en Skam, men at faa dem af Sv., det var baade Skam og Svie. — Forresten sad Haanden ret løs paa Lærerne, og der kunde for et godt Ord vanke et kraftigt Ørefigen baade af Funch, Borch, Povelsen o. fl.; det toges ikke saa nøje, og man tog det gjerne, naar man til Gjengjæld paa den Maade kunde blive fri for en Anmærkning, der kunde volde Ubehageligheder i Hjemmet ved Eftersynet i Karakterbogen, ligesom den trak fra ved den maanedlige Optælling af Karakterernes Værdi; hver Maaned var der nemlig Sammentælling, der medførte Omflytning i Klassen i Forhold til Karakterernes Totalsum; en Ordning, der medførte, at Hjemmet kunde kontrollere Barnets Flid og Præstationer i Skolen.

Ogsaa i min Lod er det faldet at faa Prygl af Krarup; og en Gang stod det i Forbindelse med en saa pudserlig Episode, at jeg ikke kan lade være med at fortælle den. Frederiks tyske Kirkes Graverbolig stødte op til Skolens Legeplads, og i Graverens lille Have stod et Pæretre, hvis rigt behængte Grene hang langt ind over Pladsen og bragte vore Tænder til mangan god Gang at løbe i Vand. Naar der saa i Høsttiden blæste en frisk Vind, kunde vi jo sige os selv, at der vist maatte kunne gjøres en rig Fangst dernede, som i Frikvarteret kun skulde deles med altfor mange. Følgelig bad man i Timen om at »maatte gaa ned«, hvilken Anmodning i Reglen ikke kunde eller maatte nægtes for visse Aar-

sagers Skyld. Paa den Maade var ogsaa jeg en Dag kommen ned og benyttede den gunstige Lejlighed til ret artig at fylde mine Lommer; men, o ve! Dr. Krarup havde set min Misgjærning fra sit Vindue, og da jeg skyndsomst ilede op, attrapperede han mig i Farten; jeg maatte ind i hans Stue og have mine Rap og derhos et Tilhold om i næste Frikvarter at aflevere mit uredeligt erhvervede Fund; men da jeg saa kom ind til Graveren for at røgte mit Hverv, fik jeg til Svar: »Tak, min rare Dreng, det var kjønt af Dig; nu skal Du ogsaa til Belønning for din Ærlighed have Lov til at beholde Pæerne.« Af Svenningsen har jeg aldrig faaet Prygl, uden at jeg derfor drister mig til at paastaa, at jeg var noget Dydsmønster som Skoledreng, hvad bl. A. den sidstanførte Streg noksom beviser.

Det var min Faders Plan og Ønske, at jeg skulde studere; ganske vist var der ikke spurgt om min Lyst; men selv om dette havde været Tilfælde, vilde jeg sikkert nok have svaret ja, dels fordi jeg intet bestemt Ønske nærede i nogen anden Retning, dels fordi jeg mente paa den Maade at kunne faa min umættelige Lyst til alskens Læsning tilfredsstillet, og med Skolegangen i de studerende Klasser gik det ogsaa jævnt godt; jeg hørte hverken til de flinkeste eller til de dovneste Disciple, men holdt mig dog stadigt i Klassens øverste Halvdel. Saa begyndte jeg imidlertid at sakke agter ud; jeg var temmelig ung og legemlig lidet udviklet, og da jeg havde siddet 1 Aar i 2. (næstøverste) studerende Klasse B. og havde 3 Aar tilbage til Artium, saa at jeg, om alt gik vel, med lige fyldt 17de Aar vilde være bleven Student, mente Krarup, at jeg, der hidtil hvert Aar var rykket én Klasse op ved Hovedexamen, nu gjorde bedst i at blive endnu 1 Aar i 2den B., med andre Ord, at blive Oversidder, for grundigt at fordøje det Lærte. Men det syntes min Fader ikke om, og da saa Tilfældet fjøede sig saaledes, at mine Forældre i et Selskab hos en nær Slægting, hvor jeg var med, traf Familien Reitzel, og Talen faldt paa mig og min Fremtid, og min Lyst til Bøger kom paa Omtale, blev det efter nærmere Overvejelser, hvori ogsaa min Lyst til boglig Syssel og Pine over den Tort at skulle være Oversidder lagde sit Lod i Vægtskaalen, snart efter slaet fast, at jeg skulde være Boghandler og begynde som Lærling hos

Reitzel, naar jeg var konfirmeret. Dermed var min Fremtidsbane fastslaaet.

I det Aar, jeg havde tilbage før min Konfirmation, skulde jeg se at lære noget mere praktisk Regning, hvori jeg var aldeles uvidende, jeg kunde knap den store Tabel, endvidere Engelsk, som slet ikke den Gang læstes i de studerende Klasser, og forøvrigt uddanne mig i Tysk og Fransk. I den Anledning gik jeg over i øverste Handelsklasse A., og havde nu et overmaade mageligt Aar, delt mellem Skolegang, yderligere privat Undervisning i Sprog og Forberedelse til Konfirmation hos Holmens Provst, den hæderlige Dr. Balthasar Münter. I April 1843 blev jeg konfirmeret og med Maanedens Udgang forlod jeg Borgerdydskolen efter i December Maaned det foregaaende Aar at have været med til vor højtagtede Skolebestyrer, Dr. Krarups højtidelige Jordefærd i Vor Frelzers Kirke paa Christianshavn. Med Hjertet fuldt af gode og lyse Minder forlod jeg Skolen, hvis Discipel jeg havde været i c. 9 Aar; i Tanken dvæler jeg ofte ved den med Tak for den Lærdom jeg modtog, og de mange Interesser, den i disse Aar vakte hos mig, om jeg end ikke drev det videre, end til — som en Samtidig, der ligesom jeg forlod Studeringerne for at vie sig Boghandelen, sagde — at blive en halvstuderet Røver — ligesom han.

